

## **ВИСНОВОК**

**про наукову новизну, теоретичне та практичне значення  
результатів дисертації Коваленка Олександра Миколайовича  
«Підготовка майбутніх фахівців залізничного транспорту в навчальних  
закладах Півдня України другої половини ХХ – початку ХХІ століття»  
на здобуття ступеня доктора філософії  
з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка  
за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки**

### **1. Актуальність теми дисертації.**

Глибинні соціально-культурні зміни, які відбуваються сьогодні в Україні, вимагають радикального реформування професійної освіти, орієнтації її на входження у світовий освітній простір. Вітчизняна професійна освіта має бути орієнтована на підготовку конкурентоспроможних фахівців, затребуваних на міжнародному ринку праці.

Протягом останніх десятиліть істотно змінюються методи і підходи до підготовки фахівців залізничного транспорту. Відбуваються не тільки кількісні, а й якісні зміни в оснащенні, як рухомого складу, так і організації його руху. Все це вимагає підготовки фахівців нового покоління здатних забезпечити ефективне функціонування залізниці і поліпшити надійність і своєчасність перевезень. Істотні зміни в підготовці, перепідготовці та підвищенні кваліфікації кадрів залізничного транспорту пов'язані як із загальними проблемами в сфері освіти і станом ринку праці, так і з ситуацією, яка склалася в суспільстві.

Суттєві зміни в системі підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації підготовки кадрів залізничного транспорту пов'язані як із загальними проблемами в освітній галузі та станом ринку праці, так із ситуацією, яка склалась у системі професійної освіти. Тому дослідження підготовки майбутніх залізничників доцільно здійснювати як об'єкт історико-педагогічного аналізу.

## **2. Новизна досліджень та отриманих результатів.**

Відповідно до поставленої мети в дисертаційній роботі обґрунтовано ряд наукових положень, висновків та рекомендацій, які становлять наукову новизну:

– комплексно й системно досліджено теоретичні і методичні основи підготовки фахівців залізничного транспорту в навчальних закладах Півдня України другої половини ХХ – початку ХХІ століття;

– за дидактичним, нормативно-законодавчим та історичним критеріями обґрунтовано етапи розвитку підготовки майбутніх фахівців залізничного транспорту в навчальних закладах Півдня України досліджуваної доби (політехнізації (1951–1958 рр.); інтенсифікації (1959–1969 рр.); трансформації (1970–1991 рр.); модернізації (1992–2017 рр.) та виявлено провідні тенденції кожного з них (політехнізація навчально-виховного процесу; збільшення асигнувань на освіту (етап політехнізації); безпосередній зв'язок навчання з життям; здобуття молоддю робочих професій (етап інтенсифікації); поява нових спеціальностей унаслідок автоматизації залізниці; запровадження нових технічних засобів навчання (етап трансформації); використання інноваційних методів навчання та інформаційно-комунікаційних технологій; запровадження дуальної освіти для підготовки майбутніх фахівців залізничного транспорту (етап модернізації));

– схарактеризовано зміст, форми, методи та засоби навчання майбутніх фахівців залізничного транспорту в навчальних закладах Півдня України другої половини ХХ – початку ХХІ століття;

– виокремлено перспективи творчого використання ретроспективного досвіду в процесі реформування сучасної професійної підготовки фахівців залізничного транспорту (створення системи безперервного профільного навчання майбутніх залізничників; залучення роботодавців до освітнього процесу; широке запровадження дуальної системи залізничної освіти; гуманізація підготовки майбутніх фахівців залізничного транспорту).

*Удосконалено* історико-педагогічні знання про підготовку фахівців залізничного транспорту у навчальних закладах Півдня України другої половини ХХ – початку ХХІ століття.

*В науковий обіг* уведено невідомі та маловідомі історико-педагогічні, історичні та галузево-хронологічні матеріали, які зберігаються в архівах України (103 справи).

*Подальшого розвитку* набули історико-педагогічні відомості про підготовку майбутніх фахівців залізничного транспорту.

### **3. Теоретичне значення отриманих результатів.**

Автором проаналізовано джерельну базу дослідження, що дало можливість обґрунтувати теоретичні положення дисертації відповідно до мети і завдань, об'єкта і предмета дослідження. Обґрунтованою і логічною є структура дисертації, яка презентована вступом, трьома розділами, висновками до розділів, ґрунтовними загальними висновками, списком використаних джерел, змістовними додатками, що відповідає вимогам щодо дисертаційних досліджень на здобуття наукового ступеня доктора філософії. Зміст кожного розділу підпорядковано меті та завданням дослідження, а підсумками є наукові висновки.

### **4. Практичне значення отриманих результатів.**

Одержані результати можна використовувати для розробки й удосконалення навчальних планів і програм, підручників, посібників, методичних рекомендацій. Результати дослідження можуть увійти до змісту посібників і підручників для підготовки фахівців залізничного транспорту, транспортних технологій, педагогіки, майстрів виробничого навчання; науково-теоретичні узагальнення можуть бути використані при написанні наукових і науково-методичних праць з історії педагогіки та методики викладання.

## **5. Повнота викладення матеріалів дисертації в опублікованих працях.**

1. Коваленко О. М. Аналіз поняттєво-категоріального апарату професійної підготовки майбутніх фахівців залізничного транспорту. *Педагогічний альманах: збірник наукових праць* / редкол. В. В. Кузьменко (голова) та ін. Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2018. Випуск 39. С. 130–136.

2. Коваленко О. М. Навчальна література як елемент навчально-методичного забезпечення підготовки залізничників у 50-90-ті рр. ХХ ст. *Педагогічний альманах: збірник наукових праць* / редкол. В. В. Кузьменко (голова) та ін. Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2019. Вип. 43. С. 222–228.

3. Коваленко О. М. Джерельна база проблеми підготовки майбутніх залізничників у навчальних закладах Півдня України II половини ХІХ – початку ХХІ століття. *Педагогічний альманах: збірник наукових праць* / редкол. В. В. Кузьменко (голова) та ін. Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2019. Вип. 44. С. 263–270.

4. Коваленко О. М. Проблема підготовки майбутніх фахівців залізничного транспорту в закладах освіти України в дисертаційних дослідженнях. *Інноваційна педагогіка*. № 30 (2). 2020. С. 27–30.

5. Коваленко О. М. Імплементація досвіду підготовки майбутніх фахівців залізничного транспорту в сучасний освітній процес. *Педагогічний альманах: збірник наукових праць* / редкол. В. В. Кузьменко (голова) та ін. Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2021. Вип. 48. С. 240–245.

6. Слюсаренко Н. В., Коваленко А. Н. Подготовка специалистов железнодорожного транспорта: международный опыт. *Доклады Казахской академии образования* / редкол. А.К. Кусайынов (глава) и др. Астана, 2018. №3. С. 97–106.

*Особистий внесок здобувача полягає в аналізі та описі підготовки фахівців залізничного транспорту в США та Германії.*

7. Коваленко А. Н. Этапы подготовки специалистов железнодорожного транспорта во II половине XX – начале XXI века. *Доклады Казахской академии образования* / редкол. А.К. Кусайынов (глава) и др. Астана. 2018. №4. С. 153–161.

8. Kovalenko O. The dual education system as a key element for future railway experts at the beginning of 21st century. *Intellectual Archive*. Vol.10 (2). 2021. С. 138–145.

9. Коваленко О. М. Організація навчання в Миколаївському технікумі залізничного транспорту імені В. М.Образцова (кінець XIX – початок XXI століття). *Теоретико-методологічні основи розвитку освіти та управління навчальними закладами: матеріали III Всеукраїнської (з міжнародною участю) науково-методичної конференції (05 грудня 2017 року, м. Херсон) / за ред. Кузьменка В. В., Слюсаренко Н. В.: у 3 ч. Ч. 1. Херсон : КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти» 2017. С. 321–326.*

10. Коваленко А. Н. Особенности подготовки специалистов железнодорожного транспорта в Украине во второй половине XX века. *Современные проблемы гуманитарных и социальных наук: материалы международной научно-практической конференции / под общей редакцией А.К. Кусаинова (13 декабря 2017 года, г. Астана).* Астана : Евразийский гуманитарный институт, 2017. С. 66–68.

11. Коваленко О. Відображення проблеми підготовки майбутніх фахівців залізничного транспорту в дисертаційних дослідженнях. *Współczesne trendy rozwoju edukacji i nauki w kontekście interdyscyplinarnym: Materiały III Międzynarodowej Konferencji Naukowo-Praktycznej, 29-30 marca 2018 roku / [red.: I. Zymomrya, W. Ilnytskyj, H. Burunowa, D. Romaniuk, A. Sochal].* Częstochowa – Uzhorod – Drohobycz: Posvit, 2018. С. 250–252.

12. Коваленко О. М. До питання управління сучасним навчальним закладом залізничного профілю. *Підготовка управлінських кадрів в*

контексті нового закону України «Про освіту» (2017 р.): матеріали Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції (22-23 березня 2018 р.) Херсон: ХДУ, 2018. С. 123–126.

13. Коваленко О. М. Ідеї гуманізації освіти В. О. Сухомлинського у професійній підготовці майбутніх фахівців залізничного транспорту. *Нова українська школа – діалог з В.О. Сухомлинським*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (25 квітня 2018 року, м. Херсон): в 2 ч. / за заг. ред. А. М. Зубка, В. В. Кузьменка, Н. В. Слюсаренко. Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2018. Ч. 1. С. 84–90.

14. Коваленко О. М. Підготовка майбутніх фахівців залізничного транспорту до дії у надзвичайних ситуаціях (початок ХХІ століття). *Проблеми цивільного захисту населення та безпеки життєдіяльності: сучасні реалії України*: матеріали IV Всеукраїнської заочної науково-практичної конференції. Київ: МПУ ім. М.П. Драгоманова, 2018. С. 64.

15. Коваленко А. Н. Отображение проблемы подготовки будущих специалистов железнодорожного транспорта в периодических изданиях. *Современные проблемы гуманитарных и социальных наук*: материалы международной научно-практической конференции / под общей редакцией А.К. Кусаинова (7 декабря 2018 года, г. Астана). Астана: Евразийский гуманитарный институт, 2018. С. 182–184.

16. Коваленко О. М. Висвітлення проблеми підготовки спеціалістів залізничного транспорту у навчальних закладах України на шпальтах журналу «Професійно-технічна освіта» в 1950-1990 рр. *Сучасні тенденції та фактори розвитку педагогічних та психологічних наук*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, Україна, 1-2 лютого 2019 року). К.: ГО «Київська наукова організація педагогіки та психології», 2019. Ч.1. С. 13–16.

17. Коваленко О. М. Сутність поняття «залізнична освіта». *Педагогіка у вимірі соціокультурних досліджень*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції 10-11 квітня 2019 р. Херсон: Айлант, 2019. С. 97–99.

18. Коваленко О. Сучасний стан підготовки фахівців залізничного транспорту в закладах освіти Півдня України. *Виховання дітей та молоді: теорія і практика*: зб. наук. праць / за ред. Орести Карпенко. Дрогобич: Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2020. С. 99–102.

19. Коваленко О. М. Методи навчання майбутніх фахівців залізничного транспорту у навчальних закладах України (друга половина ХХ століття). *Теорія і практика реалізації сучасних педагогічних методик та технологій в освіті*: матеріали Всеукраїнської науково-методичної конференції, 19-20 листопада 2020 року / за заг. ред. О. А. Жукової, А. І. Комишана. Харків: ФОП Бровін О. В., 2020. С. 62–65.

20. Коваленко О. М. Підготовка майбутніх фахівців залізничного транспорту на підприємствах України (80-ті – початок 90-х рр. ХХ ст.). *Теоретико-методологічні основи розвитку освіти та управлінської діяльності*: матеріали VI Всеукраїнської (з іноземною участю) науково-практичної конференції (20 листопада 2020 року, м. Херсон) / за ред. Кузьменка В. В., Слюсаренко Н. В.: у II ч. Ч. I. Херсон : КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2020. С. 137–141.

#### **6. Апробація результатів дисертації**

Результати дисертаційного дослідження апробовані на міжнародних та Всеукраїнських науково-практичних конференціях і використовуються в освітньому процесі закладів вищої освіти України. Результати дослідження впроваджено в освітній процес Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії (довідка № 625 від 05.10.2021 р.), Дрогобицького педагогічного університету імені Івана Франка (довідка № 1004 від 12.10.2021 р.), Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (довідка № 01-23/362 від 12.10.2021 р.), Міжнародного класичного університету імені Пилипа Орлика (довідка № 98 від 12.10.2021 р.).

## **7. Зауваження щодо змісту дисертації**

Позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження Коваленка Олександра Миколайовича, водночас вважаємо за потрібне висловити деякі міркування і дискусійні моменти щодо його змістового наповнення:

1. На нашу думку, у деяких підрозділах роботи недостатньо критичного аналізу та власної думки автора щодо досліджуваних понять.

2. Хоча автором чітко обґрунтовано хронологічні межі дослідження, однак бажано підсилити аргументацію їх визначення наведенням конкретних нормативних актів щодо освітньої галузі.

3. У другому розділі проаналізовано зміст, форми, методи та засоби навчання майбутніх фахівців залізничного транспорту у досліджуваний період. Проте окремі методи навчання дисциплін загальноосвітнього та загальнотехнічного циклів потребують більш широкого висвітлення.

4. У параграфі 1.1, аналізуючи джерельну базу роботи, дисертант не приділяє увагу фондам Державного архіву Одеської області, хоча серед закладів освіти, що існували в досліджуваній період, є заклади освіти Одещини.

5. У дослідженні виділено та обґрунтовано етапи розвитку підготовки майбутніх фахівців залізничного транспорту в навчальних закладах Півдня України другої половини ХХ – початку ХХІ століття. Було б доцільно на сторінках дисертації надати більш розлогу їх характеристику.

Проте висловлені дискусійні положення та зауваження жодним чином не применшують наукової цінності здійсненого О. Коваленком дисертаційного дослідження.

**8. Відповідність дисертації вимогам, що пред'являються до дисертації на здобуття ступеня доктора філософії. Зазначається відповідність дисертації п. 10 «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 167 від 6 березня 2019 року.**

Дисертаційна робота «Підготовка майбутніх фахівців залізничного



транспорту в навчальних закладах Півдня України другої половини ХХ – початку ХХІ століття» є закінченою, самостійно виконаною історико-педагогічною науковою працею, в якій отримано результати, що в сукупності вирішують поставлені наукові завдання. У дослідженні містяться нові, раніше не захищені наукові положення, а отримані результати в сукупності спрямовуються на розв’язання актуальної педагогічної проблеми.

Визначені теоретично обґрунтовані та перевірені автором положення мають наукову, теоретичну і практичну цінність. Таким чином, є підстави стверджувати, що подане до захисту дисертаційне дослідження заслуговує позитивної оцінки, відповідає вимогам п. 10 Постанови Кабінету Міністрів України «Про проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії» від 06.03.2019 р. № 167, що висуваються до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії, а її автор – Коваленко Олександр Миколайович – заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки.

Рецензенти:

Професорка кафедри педагогіки,  
психології й освітнього менеджменту  
імені проф. Є. Петухова,  
докторка педагогічних наук, професорка

  
Валентина ФЕДЯЄВА

Завідувачка кафедри педагогіки,  
психології й освітнього менеджменту  
імені проф. Є. Петухова,  
кандидатка педагогічних наук,  
професорка

  
Людмила ПЕРМІНОВА

Підписи В. Федяєвої  
Л. Перминої

засвідчую:



15.11.2021 р.